

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Pritrdilno ločeno mnenje sodnika dr. Udet

1. Glasoval sem za izrek, da prvi in četrti odstavek 92. člena Zakona o volitvah v državni zbor nista v neskladju z Ustavo, strinjam pa se tudi z obrazložitvijo odločbe. Želim dodati nekaj razlogov, ki jih obrazložitev ne vsebuje.

2. Nobenega dvoma ni, da sistem delitve "ostanka glasov", kot ga urejata prvi in drugi odstavek 92. člena Zakona o volitvah v državni zbor, ni dober in da pripelje do "različne teže" oddanih glasov pri ugotavljanju volilnega izida. Dejstvo je, da je po tem sistemu za en mandat neke politične stranke potrebnih več glasov kot za mandat druge politične stranke in da je ta razlika sorazmerno velika in z ustavnega vidika komajda še sprejemljiva. Sistem delitve "ostanka glasov" daje prednost manjšim političnim strankam, tako da je razumljivo, da je vprašanje protiustavnosti take ureditve zastavila najmočnejša politična stranka. Kljub temu pa sem mnenja, da veljavni sistem ni v nasprotju z Ustavo, ker tudi noben proporcionalni sistem ne more zagotoviti popolne sorazmernosti med deležem glasov in deležem pridobljenih mandatov (gledano z vidika posamezne politične stranke). Bistvo je, da imajo politične stranke enake vnaprejšnje možnosti za pridobitev mandata oziroma mandatov.

Kolikor bi Ustavno sodišče ocenilo veljavni sistem delitve "ostanka glasov" za protiustavnega, se mi zastavlja vprašanje, ali je večinski sistem že v izhodišču skladen z Ustavo. Znano mi je teoretično razlikovanje med ustavno-sodno oceno večinskega in proporcionalnega sistema, po kateri se proporcionalni sistem ocenjuje s stališča, ali je zaradi enakosti volilne pravice čim bolj enaka končna vrednost danega glasu, večinski sistem pa z vidika, ali ima vsak glas enake možnosti, pri čemer se predpostavlja, da ne bo imel enakega končnega vpliva na oblikovanje parlamenta. S takšnim razlikovanjem ustavno-sodne presoje pa se ne morem strinjati, saj gre v vsakem primeru za ocenjevanje volilnega sistema z vidika iste človekove pravice, to je volilne pravice iz 43. člena Ustave, ki je po določi prvega odstavka tega člena splošna in enaka.

Pri večinskem volilnem sistemu pride lahko do položaja, da stranka, ki dobi na volitvah manj kot 40 % glasov, zasede v parlamentu tudi do 2/3 sedežev. Disproporc med končno "težo" oddanega glasu je tu popoln in je vgrajen v sam sistem. Ne morem se strinjati s stališčem, da merimo pojem enakosti volilne pravice pri ocenjevanju proporcionalnega sistema z lekarniško tehtnico, enakost volilne pravice pri ocenjevanju večinskega sistema pa s tehtnico za tovornjake.

3. Osebno sem tudi mnenja, da večinska odločba pomeni tudi odgovor na vprašanje, kaj v primeru, če v času razpisa volitev ne bo sprejet zakon, katerega sprejem odreja odločba Ustavnega sodišča št. U-I-12/97. Zavestno sem uporabil sintagmo "odreja odločba Ustavnega sodišča" in ne "izid referendum", ker menim, da izid referendum v tej odločbi ni bil pravilno ugotovljen.

Vsej slovenski javnosti so znani spori o vsebini odločbe št. U-I-12/97 in dogajanja v zvezi s sprejemanjem Zakona o večinskem volilnem sistemu. Slovenska javnost tudi ve, da nekateri odrekajo volitvam, ki bi se izvedle na podlagi starega zakona, legitimnost (ta pojem meni osebno ni jasen) ali celo legalnost.

Ko je Ustavno sodišče odločalo o ustavnosti veljavnega zakona, ki vsebuje proporcionalni volilni sistem, je seveda tudi samo vedelo za ta očitek nelegalnosti ali vsaj nelegitimnosti veljavnega volilnega sistema. Kljub temu je ocenilo veljaven zakon kot ustaven in se s tem po mojem osebnem mnenju tudi opredelilo, da je zakon v skladu z Ustavo tudi ne glede na odločbo US št. u-I-12/97.

dr. Lojze Ude